

Veľký senát a ustálená rozhodovacia prax (inauguračná prednáška)

L ö w y, A.*

LÖWY, A.: Veľký senát a ustálená prax. Právní obzor, 105, 2022, č. 2. s. 95 – 111. <https://doi.org/10.31577/pravnyobzor.2022.2.01>

The Grand Senate and established decision – making practise. One of the respectable principles of the rule of law, which is directly linked to the civil process, is the principle of legal certainty. The essence of the principle of legal certainty is the predictability of the decision, which is also the basis for the existence and creation of established decision-making practice. In the presented contribution, the author identifies the institutes that contribute resp. have the potential to contribute to the development of established decision-making practice. The author is based on the premise that one of the tools that should contribute to the creation of established decision-making practice is the institution of the Grand Senate. By analyzing the legislation itself, as well as selected decisions, it tries to analyze whether the theoretical and legal definition also finds its practical dimension, whether the Grand Chamber actually fulfills the role assigned to it in the system. Based on the performed analyzes, the author concludes that the Grand Senate does not currently use the full legal potential. Based on this partial conclusion, it then tries to formulate conclusions to eliminate the identified shortcomings, while these should not consist in amendments or the need for a change in legislation, but in the rational interpretation and reasonable application of the law.

Key words: legal certainty, review, The Grand Senate, established decision making

1. Istota a právna istota ako esencia stability (ustálenosti)

Potreba istoty má nepochybne biologický základ. Istota je absencia racionálnych pochybností, potreba hľadania pravidelnosti, predvídateľnosti, poriadku, systému v chaose. Istota je jednou zo spoločenských hodnôt.

Jednou z nosných osobností, ktorá sa venovala interpretácii istoty ako spoločenskej hodnoty, bol francúzsky filozof René Descartes. Jeho inšpiratívny a dodnes akceptovateľný koncept o primárnom hľadaní zdroja istoty v premýšľajúcom rozume, možno nepochybne pretransformovať aj do oblasti práva tak, že pri riešení právnych, a to najmä interpretačných otázok, nemá byť výsledkom a nosnou myšlienkou novelizácia legislatívneho textu, ale naopak logická úvaha smerujúca k racionálnej zákonnej interpretácii

* Doc. JUDr. Alexandra Löwy, PhD., LL.M., Právnická fakulta UK, Katedra občianskeho práva, Bratislava.

** Inauguračná prednáška bola prednesená na Právnickej fakulte UK Bratislava dňa 2. 12. 2021.

s cieľom nájsť stabilné riešenie, ktoré by sa mohlo považovať za všeobecne akceptovateľné.¹

S pojmom istota sa stretávame aj v systéme práva. V tomto systéme, vzhľadom na charakter vzťahov, ktoré reguluje (právne vzťahy), má prívlastok „právna istota“.

Právna istota je často skloňovaným pojmom². Je nepochybné, že ak by sme zvolili penzum odborných textov či odborných článkov, v každom z nich by sme sa s týmto slovným spojením stretli.

Kým v samotných legislatívnych textoch, a to dokonca v textoch najvyššej právnej sily (Ústava SR), je pojem právna istota relatívne často frekventovaný, s jej dôrazom ako na vyznávanú spoločenskú hodnotu, no jej konkrétnu definíciu sme v normatívom texte doposiaľ nemali priamo ukotvenú.

O definovanie pojmu právna istota sa v rozhodovacej praxi niekoľkokrát pokúsil Ústavný súd SR. Spoločným menovateľom penza týchto rozhodnutí je klasifikovanie pojmu právna istota ako jedného zo základných princípov právneho štátu.³

V rozhodnutiach Ústavného súdu SR však nachádzame aj konkretizáciu, a to v podobe priameho obsahového naplnenia, keď tento definuje pojem právna istota takto: „*požiadavka, aby sa na určitú právne relevantnú otázku v rovnakých podmienkach dala rovnaká odpoveď, t. j. aby sa porovnateľné, resp. obdobné situácie posudzovali po právnej stránke rovnakým spôsobom*“.⁴

Legislatívne vyjadrenie princípu právnej istoty obsahuje slovenský právny poriadok od roku 2016, a to vďaka Civilnému sporovému poriadku (CSP), ktorý v čl. 2 ods. 2 definuje, že: „*Právna istota je stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít; ak takej ustálenej rozhodovacej praxe niet, aj stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý spravodlivo*“.

Už na prvý pohľad môžeme identifikovať, že princíp právnej istoty je tu definovaný viacmenej v súlade s rozhodovacou praxou Ústavného súdu SR. Z vymedzenej definície je totiž nepochybné, že základným atribútom právnej istoty je požiadavka predvídateľnosti súdneho rozhodnutia, ktorá vo svojej podstate vychádza z toho, že rovnaké (obdobné skutkovo a právne) prípady sa majú posudzovať rovnako, čo zodpovedá požiadavke legitímneho očakávania.

Toto legálne vymedzenie je nami zvolené zámerne, a to z dôvodu, že formulovaná definícia predstavuje vymedzenie pre konkrétnu právnu oblasť, a to pre oblasť civilného

¹ Slovanmi Emmanuela Kanta: „*Konaj len podľa toho maxima, od ktorého môžeš zároveň chcieť, aby sa stalo všeobecným zákonom*.“

² Napr. HOLLÄNDER, P. *Príběhy právních pojmu*. Praha : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017; LYSINA, R. Právo na spravodlivý proces alebo právna istota? Zrážka ústavných princípov vo svetle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. In *Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae*. Tomus XL. 1/2021, s. 151; IVANKO, D. *Princíp právnej istoty v navrhovanom Civilnom sporovom poriadku. Princípy v práve*. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Bratislava : Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva, SAP, 2015, s. 131 a nasl.

³ Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. PL. ÚS 36/1995, Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. IV. ÚS 265/2009, Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. III. ÚS 179/2013 a pod.

⁴ Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. I. ÚS 87/1993, Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. PL. ÚS 16/1995, nález Ústavného súdu SR, sp. zn. II. ÚS 80/1999.

procesu, čo zároveň predstavuje kľúčový rámec nášho ďalšieho skúmania v načrtnutých otázkach.

Dominantné bude spojenie „právnej istoty“ s konotáciami civilného procesu. Požiadavka predvídateľnosti procesu súdneho rozhodovania tak, zdá sa, nadobúda pri pojme právnej istoty významovú dominanciu – inak povedané, pre oblasť civilnoprocených vzťahov sa princíp materiálneho právneho štátu projektuje vo viacerých sférach (ako napríklad zákonný sudca, legalita dokazovania a pod.), no jadro právnej istoty je spájané s predvídateľnosťou procesu, no aj výsledku procesu súdneho rozhodovania.⁵

Z predloženej legálnej definície je vyvoditeľné, že obsahovou náplňou pojmu právna istota v oblasti civilného procesu je existencia prvku ustálenej rozhodovacej praxe najvyšších súdnych autorít.

Ak by sme v CSP hľadali konkrétne vyjadrenie spojenia „ustálená rozhodovacia prax“, už pri prvom prelistovaní ho môžeme identifikovať v § 48 CSP, ako aj v § 421 CSP, ktoré ho vo svojej normatívnej textácii priamo obsahujú. V interakcii na ich obsah môžeme konštatovať, že hlavný prím v danej činnosti (vytváraní ustálenej rozhodovacej praxe) má Najvyšší súd SR, či už vo formácii malého dovolacieho senátu alebo veľkého senátu.

Vychádzajúc z formulovaných záverov preto koncipujeme hypotézu: „*Veľký senát Najvyššieho súdu SR, prispieva výraznou mierou k tvorbe ustálenej rozhodovacej praxe, ktorá je determinantom princípu právnej istoty.*“

Cieľom nášho skúmania bude preto ďalej, a to na podklade vybraných praktických otázok a konkrétnych prípadov, overenie pravdivosti takto formulovanej hypotézy, t. j. či veľký senát Najvyššieho súdu SR skutočne prispieva k vytváraniu ustálenej rozhodovacej praxe, a teda skutočne definuje a naplňa princíp právnej istoty v oblasti civilného procesu.

Ak však chceme o predmetnej problematike uvažovať komplexne, musíme sa nad ustálenou rozhodovacou praxou zamyslieť ako nad koncepciou požiadavkou pre celú oblasť súdneho procesu, t. j. tak smerom dovnútra primárneho subjektu, ktorý hrá v kreovaní ustálenej rozhodovacej praxe prím (Najvyšší súd SR), ako aj smerom navonok, t. j. najmä smerom k Ústavnému súdu SR.

2. Veľký senát ako platforma na kreovanie ustálenej rozhodovacej praxe

Na rozdiel od iných európskych štátov, ktoré disponujú obdobným inštitútom, je postavenie veľkého senátu Najvyššieho súdu SR špecifické hneď z niekoľkých hľadísk.

V systematickom začlenení, napr. v porovnaní s právnou úpravou v Českej republike, môžeme identifikovať, že kým v Českej republike je normatívne ukotvenie obsiahnuté v zákone č. 6/2002 Sb. o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), v Slovenskej republike je inštitút veľkého senátu vymedzený priamo v CSP.

⁵ ŠTEVČEK, M. In ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J. TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2016, s. 25 – 33.

Táto základná diferenciácia implikuje, že kým v Českej republike ja daná pôsobnosť veľkého senátu pre celú oblasť práva, ktorá spadá do kompetencie súdnej moci, v podmienkach Slovenskej republiky ide len o právomoc v oblasti spadajúcej podľa § 3 a 4 CSP, t. j. do právomoci civilného súdnictva.

Napriek určitému odstupu času od vzniku tohto špecifického orgánu v systéme súdnictva, môžeme konštatovať, že neexistuje konkrétny okruh odborných článkov, ktoré by sa venovali samotnej analýze a dosahu činnosti veľkého senátu. Jednotlivé články sa sústreďujú skôr na kritické hodnotenie jeho vlastnej rozhodovacej praxe, resp. na interpretačné línie vymedzenia jeho pôsobnosti.

Kým česká odborná literatúra označuje veľký senát ako súd so špeciálnou úlohou najautoritatívnejších a najdôležitejších telies vrcholných súdov,⁶ slovenská odborná verejnosť je v tomto opatrnejšia.⁷

Naše skúmanie zameriame výlučne na pôsobenie veľkého senátu v oblasti civilných vzťahov, a to predovšetkým občianskoprávných a obchodnoprávných.

V uvedenej oblasti pôsobia na Najvyššom súde SR občianskoprávne a obchodnoprávne senáty. V intenciách § 48 ods. 1 CSP, keď subjektom, ktorý je povinný postúpiť vec na rozhodnutie veľkému senátu Najvyššieho súdu SR, je konkrétny senát Najvyššieho súdu, a v spojení s § 3 a 4 CSP môžeme rozlišovať rozhodnutia veľkého senátu občianskoprávne a obchodnoprávne. Uvedené zároveň kopíruje hmotnoprávne zaeľovanie vecí do kolégií v zmysle tradičného delenia na veci obchodné a civilné. V procesných otázkach by však mala panovať jednota.

Ustanovenie § 48 CSP definuje, hoci nepriamo, nielen úlohu veľkého senátu, ale i jeho zloženie a účinky rozhodnutí, ktoré sú veľkým senátom prijímané a vydávané.

Inštitút veľkého senátu má byť popri vytváraní judikatúry aj platformou na zjednocovanie odlišných názorov jednotlivých senátov Najvyššieho súdu SR.⁸

Pridanou hodnotou rozhodovania vo veľkom senáte je nielen samotné obsadenie veľkého senátu (pozostáva zo siedmich sudcov namiesto štandardných troch, ktorí rozhodujú v obsadení dovolacieho súdu), ale i to, že pri svojom rozhodovaní vychádza aj zo stanovisk reflektujúcich právne názory, ktoré síce preň nie sú záväzné, ale poskytujú mu aj odborný a širší pohľad na riešenie konkrétnej právnej otázky.

⁶ KADLEC, O. *Role veľkých senátů v rozhodování vrcholných soudů České republiky*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 10.

⁷ Sedlačko komentuje veľký senát ako nástroj zjednocovania právnych názorov a rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, ktorý disponuje ojedinelým a novátorským atribútom precedenčnej záväznosti (k tomu porovnaj SEDLAČKO, F. *Problematická pôsobnosť veľkého senátu Najvyššieho súdu SR*. In *Bulletin Slovenskej advokácie*. 2020, č. 6, s. 11, Matejová definuje veľký senát ako špecifický typ senátu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorý koná a rozhoduje vo vymedzených veciach za účelom zjednocovania rozhodovacej činnosti (respektíve za účelom bránenia rozdielnej rozhodovacej činnosti) senátov NS SR a v rámci správneho súdnictva, navyše, aj za účelom zjednocovania rozhodovacej činnosti správnych súdov a tiež správnych súdov a orgánov verejnej správy (porovnaj MATEJOVÁ, J. *Problematická pôsobnosť veľkého senátu Najvyššieho súdu SR*. In *Bulletin Slovenskej advokácie*. 2020, č. 6, s. 11).

⁸ MORAVČÍKOVÁ, A. *Judikatúra a pojem ustálená rozhodovacia prax*. In *Bulletin slovenskej advokácie*. 2016, č. 10, s. 30.

K dnešnému dňu možno identifikovať 12 (dvanásť) rozhodnutí veľkého senátu v občianskoprávných veciach (občianskoprávne kolégium) a 4 (štyri) rozhodnutia veľkého senátu v obchodnoprávných veciach (obchodnoprávne kolégium).⁹

Z dvanástich rozhodnutí veľkého senátu občianskoprávného kolégia veľký senát sám rozhodol meritorne v piatich veciach, v dvoch prípadoch prišlo k zastaveniu konania a v piatich prípadoch bola vec vrátená na rozhodnutie senátu, ktorý vec veľkému senátu postúpil. V obchodnoprávných veciach prišlo vo všetkých štyroch prípadoch k rozhodnutiu veľkým senátom.

Vykonaná štatistika sama osebe neprispieje k overeniu alebo vyvráteniu nami formulovanej hypotézy, a je preto nevyhnutné, aby sme pozornosť zamerali ďalej, a to priamo dovnútra samotnej rozhodovacej činnosti veľkého senátu Najvyššieho súdu SR. Na druhej strane nám však priblížená štatistika naznačuje isté deformity najmä v rozhodovacej činnosti veľkého senátu v občianskoprávných veciach, a to v pomere vecí rozhodnutých (5) a vecí vrátených postupujúcemu senátu (5), čo podrobíme ďalšiemu prieskumu v premise tvorby ustálenej rozhodovacej praxe a princípu právnej istoty.

3. Úloha veľkého senátu pri kreovaní ustálenej rozhodovacej praxe Najvyššieho súdu SR (alebo pohľad smerom dovnútra)

Hypotéza právnej normy v ustanovení § 48 ods. 1 CSP konkretizuje, že ak senát Najvyššieho súdu SR pri svojom rozhodovaní dospeje k právnemu názoru, ktorý je odlišný od právneho názoru, ktorý už bol vyjadrený v rozhodnutí iného senátu najvyššieho súdu, predloží vec veľkému senátu na rozhodnutie.

Vychádzajúc z gramatického výkladu predpokladmi na predloženie veci veľkému senátu sú: existencia skôr vysloveného právneho názoru senátu Najvyššieho súdu SR (a), odlišný právny názor predkladajúceho senátu (b). Už z danej jazykovej formulácie je zrejmý pokus o zjednocovanie, čo je nepochybne najvýraznejším krokom k vytváraniu ustálenej rozhodovacej praxe, a teda aj priamym determinantom k posilňovaniu právnej istoty.

O judikatórny rozpor ide vtedy, ak existujú dva rozdielne právne názory v skutkovo obdobných veciach vyslovené v rozhodnutiach Najvyššieho súdu SR, a existuje vôľa trojčlenného (malého) senátu odchyliť sa od právneho názoru vysloveného v predchádzajúcom rozhodnutí. Za judikatórny rozpor sa potom považuje spor o interpretáciu právnej normy.¹⁰

Vychádzame z predpokladu, že primárna cesta do veľkého senátu povedie cez dovolanie niektorej sporovej strany v intenciách riešenia konkrétnej právnej otázky v rámci dovolacieho konania iniciovaného podľa § 421 CSP v spojení s § 432 CSP.

Ustanovenie § 421 CSP vymedzuje podmienky prípustnosti dovolania spočívajúce v prípustnosti tohto mimoriadneho opravného prostriedku proti tam uvedenému rozhodnutiu, roz-

⁹ Na porovnanie v Českej republike veľký senát rozhodne približne 8 vecí ročne. K tomu porovnaj KADLEC, O. *Role velkých senátů v rozhodování vrcholných soudů České republiky*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 59.

¹⁰ KÜHN, Z. *Konzistencia judikatury jako problém právní kultury*. Praha : Eurolex, Bohemia, 2006.

hodovacia situácia za ktorej odvolací súd napadnuté rozhodnutie vydal, a zároveň existencie právnej otázky pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (a), ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená (b), je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (c). V dovolaní je potrebné identifikovať nesprávne právne posúdenie a uviesť, v čom spočíva nesprávnosť tohto posúdenia.¹¹

Citované ustanovenie je potrebné interpretovať v spojení s ustanovením § 432 CSP, keďže dôvod spočívajúci v nesprávnom právnom posúdení je možné uplatniť len v kontexte rozhodnutí, proti ktorým je dovolanie prípustné podľa § 421 CSP.

Identifikácia toho, ktorá z podmienok prípustnosti je splnená, t. j. podľa § 421 CSP, je v rukách konkrétneho senátu Najvyššieho súdu SR.

Situácia formulovaná pod písm. a) bude alternatívou, keď už existuje ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu, od ktorej sa odvolací súd odklonil a dovolací senát dospie k záveru, že tento odklon je opodstatnený¹². V prípade podľa (a) ide totiž primárne o odklon odvolacieho súdu od ustálenej rozhodovacej praxe, pričom sa predpokladá, že Najvyšší súd SR sa s týmto odklonom stotožní.

Alternatíva (b) v interakcii k veľkému senátu neprichádza do úvahy, pretože v danom prípade ešte o spornej právnej otázke neexistuje žiadne rozhodnutie, a nie je teda ani daný základ od ktorého by sa mal najvyšší súd SR pri svojej rozhodovacej činnosti odkloniť.

Najväčší potenciál veľkého senátu Najvyššieho súdu SR v tvorbe ustálenej rozhodovacej praxe v podobe zjednocovania opakovaných názorov na určitú právnu otázku, by sa mal logicky prejavíť v prípade, ak senát prejednávajúci dovolanie dospeje na základe podaného dovolania k záveru, že predmetom dovolania je riešenie právnej otázky, ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

Samotný konštrukt veľkého senátu vznikol po vzore Českej republiky, a jeho právna úprava je, pokiaľ ide o obsahové znenie zákonného ustanovenia, totožná s českou právnou reguláciou, čo priamo potvrdzuje, že úlohou má byť primárne zjednocovať rozdielne právne názory.¹³

Predmetné potvrdzuje aj rozhodovacia prax Ústavného súdu SR v zmysle nálezu zo dňa 11. 10. 2018 sp. zn. II. ÚS 332/2018, ktorý bol v Zbierke nálezov a uznesení ÚS SR 2018 uverejnený pod č. 43 s touto právnou vetou: „*Za situácie, keď senát najvyššieho súdu dospeje k právnenému názoru, ktorý je odlišný od právneho názoru, ktorý už bol vyjadrený v rozhodnutí iného senátu najvyššieho súdu, pričom v danej právnej otázke neexistuje stanovisko veľkého senátu, ale ani publikované stanovisko senátu, je jeho zákonnou povinnosťou postúpiť vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu.*“

Potvrdiť vymedzené konotácie môžeme predovšetkým prostredníctvom samotného obsahu rozhodovacej činnosti veľkého senátu¹⁴, ako sme naznačili v úvode tejto state.

¹¹ Uvedenú interpretáciu potvrdzujú aj Najvyšší súd SR, ako aj Ústavný súd SR. Dovolací súd je viazaný len tým, ako dovolateľ právnu otázku nastolí, nie už tým, pod ktoré písmeno ustanovenia § 421 CSP ju podradí. (K tomu porovnaj Uznesenie NS SR, sp. zn. 8Cdo/54/2018.) Obdobne potom aj Ústavný súd SR, sp. zn. I. ÚS 51/2021.

¹² Poukazujeme na to, že v niektorých prípadoch je samotným odvolacím súdom Najvyšší súd SR.

¹³ KÜHN, Z. *Konzistence judikatury jako problém právní kultury*. Praha : Eurolex Bohemia, 2006.

¹⁴ V podstate môžeme hovoriť len o troch meritórnych rozhodnutiach veľkého senátu. Keďže rozhodnutie sp. zn. 1VCdo/2/2017 riešilo otázku zákazu kumulácie dovolacích dôvodov a predmetné rozhodnutie bolo

Prístupom k analýze prejednávanych vecí, abstrahujúc prípady, keď veľký senát vrátil vec späť na prerokovanie „malému“ dovolaciemu senátu, zameriame našu pozornosť na dve rozhodnutia veľkého senátu, a to sp. zn. 1VCdo/3/2019¹⁵ a 1VCdo/4/2019.

V oboch dotknutých rozhodnutiach veľký senát nevyriešil konkrétne nastolenú právnu otázku, ale konštatoval, že: „*Pokiaľ by existovalo rozhodnutie trojčlenného senátu najvyššieho súdu, vyjadrujúce odlišný právny názor už vyslovený iným alebo totožným trojčlenným senátom, nie je splnená zákonná podmienka podľa § 48 ods. 1 CSP, ale je naplnený dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP.*“ Najvyšší súd ďalej konkretizoval, že už pred postúpením veci veľkému senátu existovali na nastolenú právnu otázku v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu rozdielne právne názory. Ide teda o prípad, kedy rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne, a kedy je daná prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP.

Takáto interpretácia úlohy veľkého senátu je nepochybne popretím jej primárneho účelu a v zásade stavia, minimálne v občianskoprávných otázkach, samotný veľký senát do pozície subjektu, ktorý má v rukách kompetencie smerom k posilneniu princípu právnej istoty, ale odmieta ich využiť.

Najväčším problémom rozhodovacej praxe súdov v konotátoch princípu právnej istoty je práve roztrieštenosť rozhodovacej praxe Najvyššieho súdu SR v konkrétnych právnych otázkach. Existuje totiž široké spektrum právnych otázok, o ktorých vybrané senáty rozhodujú jedným a iné vybrané senáty druhým (odlišným) spôsobom.

Právny názor prezentovaný v spomenutých rozhodnutiach veľkého senátu v podstate znamená odmietnutie vyriešenia interpretačného konfliktu, ktorý sa objavil v rozhodovacej praxi Najvyššieho súdu SR, pričom súčasne kreoval absurdné riešenie – pokiaľ si bude mať rozhodujúci senát vybrať z už z existujúceho názorového penza, t. j. prikloniť sa k niektorej z existujúcich alternatív, dôjde ešte k väčšiemu prehĺbeniu rozhodovacej roztrieštenosti a narušeniu princípu právnej istoty.¹⁶ Uvedené nielen že neprispieva k tvorbe ustálenej rozhodovacej praxe, ale ani k pozitívnemu obrazu justície.

V neposlednom rade sa nastolením predmetnej interpretačnej línie, ktorá podľa nášho názoru nezodpovedá ani gramatickému (jazykovému) výkladu ustanovenia § 48 CSP vytvorila kompetencia veľkého senátu len vo výrazne obmedzenom penze prípadov, napríklad, ak existovala rozhodovacia prax Najvyššieho súdu SR v otázke riešenia určitej konkrétnej otázky, a malý senát Najvyššieho súdu SR ju chce v novom rozhodnutí (vzhľadom na spoločenské a iné zmeny) prekonať.

následne (a to predovšetkým pod vplyvom kritiky zo strany Ústavného súdu SR), bola uvedená problematika opätovne otvorená a bolo prijaté rozhodnutie veľkého senátu sp. zn. 1VCdo/1/2018, ktoré prijalo právny záver, že kumulácia dôvodov prípustnosti dovolania je prípustná.

¹⁵ Rozhodnutie veľkého senátu bolo zrušené rozhodnutím Ústavného súdu SR I. ÚS 189/2021.

¹⁶ Porušenie princípu právnej istoty je nepochybne jeden z kľúčových aspektov formulovaného problému. Ústavný súd SR zároveň absenciou stanoveného postupu, t. j. absenciou prejednávania veci vo veľkom senáte, dospel k názoru, že takýmto postupom zároveň dochádza k porušeniu práva na zákonného sudcu v súlade s čl. 48 Ústavy SR, pretože týmto zákonným súdom má byť práve veľký senát (k tomu porovnaj rozhodnutie Ústavného súdu SR, sp. zn. III. ÚS 438/2018).

Nesprávnosť interpretačnej línie načrtnutej v rozhodnutiach veľkého senátu sp. zn. 1VCdo/3/2019 a 1VCdo/4/2019 potvrdzuje aj riešenie totožnej právnej otázky veľkým senátom Najvyššieho súdu Českej republiky. Ten v rozhodnutí sp. zn. 31Cdo/4291/2009 vyslovil, že „*Rozpor v judikatuře Nejvyššího soudu lze v rozhodovací činnosti tohoto soudu odstranit jen postoupením věci k rozhodnutí velkému senátu dle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů, nebyl-li již odlišný právní názor vysloven ve stanovisku Nejvyššího soudu, zaujatém podle § 14 odst. 3 uvedeného zákona, anebo nebyl-li již odlišný právní názor vysloven právě velkým senátem.*“ „*K naplnění smyslu institucionálního - a pro veřejnost zřetelného a reprezentativního - sjednocení judikatury není na místě vykládat pojem předchozího rozhodnutí tak, že každé další rozporné rozhodnutí Nejvyššího soudu překonává ať již vědomě (jejich popřením) či nevědomě (jejich opomenutím) názory dřívější a že je jím požadavek sjednocení judikatury naplněn potud, že má být – až zase – napříště postupováno podle § 20 zákona, neboť takový výklad vede, zejména při nerespektování tam předepsaného postupu, k nepřehlednosti toho, co je vlastně sjednocující judikaturou Nejvyššího soudu.*“ Opačná interpretácia by totiž nepochybne viedla k tomu, že rozpor v rozhodovacej činnosti naďalej pretrváva, a zároveň dochádza k prejavom jej recidívy.

Formulované názory kumulované v rozhodnutiach veľkého senátu sp. zn. 1VCdo/3/2019 a 1VCdo/4/2019 sú v priamom rozpore s účelom inštitútu veľkého senátu.

Signalizácia takéhoto rozporu napokon indikuje skúmanie, aké prostriedky nápravy by bolo možné využiť na nápravu predmetného stavu.

Najefektívnejšou alternatívou je ústavná sťažnosť priamo proti rozhodnutiu veľkého senátu.

Rozhodnutie veľkého senátu sa považuje za rozhodnutie dovolacieho súdu, t. j. rozhodnutie o dovolaní, avšak v kvalifikovanom širšom zložení. Samotný Ústavný súd SR odvodzuje, že právo na prerokovanie a rozhodnutie vecí veľkým senátom je subjektívnym právom strany sporu, a preto pri porušení predmetnej povinnosti uvedené zakladá možnosť prieskumu tohto postupu Ústavným súdom SR.¹⁷ Samozrejme, do úvahy by prichádzalo aj napadnutie samotného rozhodnutia dovolacieho súdu po jeho vrátení veľkým senátom. Napokon sú možné aj obe spomenuté alternatívy, čo však bude skôr výnimočné.¹⁸

Bez ohľadu na formulované prostriedky nápravy môžeme konštatovať, že súčasná aktivita veľkého senátu občianskoprávneho kolégia vyvoláva nielen výrazné otázky ohľadom plnenia vlastného účelu budovania princípu právnej istoty, ale tento je k plneniu predmetnej úlohy tenzný, ak nie rezistentný.

¹⁷ Zo skutočnosti, že sa dá s vysokou mierou určitosti objektívne stanoviť, že určitý právny názor je odlišný od právneho názoru, ktorý už bol vyjadrený v rozhodnutí iného senátu Najvyššieho súdu, v spojení so skutočnosťou, že právny názor sa bezprostredne týka právnej pozície účastníka konania a že o veci má rozhodnúť súd odlišne obsadený súd (veľký senát), vyplýva, že dovolateľ má na základe § 48 ods. 1 CSP subjektívne právo na rozhodnutie veľkým senátom. K tomu porovnaj názor Ústavného súdu SR, sp. zn. III. ÚS 46/2020.

¹⁸ Predmetná situácia nastala v intenciách rozhodnutia Ústavného súdu SR, sp. zn. I. ÚS 189/2021.

4. Úloha veľkého senátu pri kreovaní ustálenej rozhodovacej praxe Najvyššieho súdu SR (alebo pohľad smerom von)

V podmienkach Slovenskej republiky sme v súčasnosti svedkami určitého pnutia medzi názorovým prúdom Ústavného súdu SR a Najvyššieho súdu SR. Zaujímavé je tiež sledovať, v čom spočíva tento základný interpretačný rozpor. Paradoxom je, že nejde ani tak o otázky v oblasti hmotného práva, ale o otázky práva procesného (najmä prípustnosti dovolania). Dodávame tiež, že Ústavný súd SR naďalej potvrdzuje svoju líniu posudzovateľa ústavnokonformnej interpretačnej správnosti. Ústavný súd SR tak kritizuje najmä to, že Najvyšší súd SR sa pokúša od vlastnej rozhodovacej činnosti takpovediac „dávať ruky preč“, a prípustnosť dovolania, aj pokiaľ ide o riešenie právnych otázok, interpretuje restriktívne, čo popiera nielen úlohu Najvyššieho súdu SR, ale aj prostriedky vďaka ktorým sa táto úloha aktivuje.¹⁹

Načrtnuté pnutie môžeme demonštrovať na niekoľkých prípadoch.²⁰

Prvé rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sa týka otázky bagatelného cenzu a prípustnosti dovolania. K tejto otázke sa Najvyšší súd SR vyjadril vo svojom rozhodnutí z 24. júla 2018, sp. zn. 6Cdo/80/2017. Predmetné rozhodnutie bolo uverejnené aj v Zbierke rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu SR pod R 29/2019²¹. Ústavný súd SR v rozhodnutí sp. zn. I. ÚS 332/2019²² vyslovenú právnu interpretáciu ako nesprávnu negoval.²³

Obdobná situácia sa týka prípustnosti dovolania proti výroku o trovách konania. Najvyšší súd SR sa vo svojich rozhodnutiach opakovane vyjadril, že rozhodnutie o nároku na náhradu trov konania nie je rozhodnutím, ktorým sa konanie končí, tak ako to predpokladá ustanovenie § 420 CSP, a preto proti nemu dovolanie podľa § 420 CSP nie je prípustné.²⁴ Uvedený názor však negoval Ústavný súd SR vo svojom náleze sp. zn. I. ÚS 275/2018 (zhodne aj Ústavný súd SR, sp. zn. I. ÚS 387/2019), ktorý bol dokonca uverejnený v Zbierke rozhodnutí a stanovísk Ústavného súdu SR, pod č. 74/2018.²⁵

¹⁹ Uvedené je nepochybne aj otázkou širšieho rámca, a to otázka sudcovského aktivizmu a pasivizmu. Všeobecne sa prikláňame k sudcovskému aktivizmu, a to najmä pokiaľ ide o úlohu Najvyššieho súdu SR a nami riešenú otázku.

²⁰ Do penza menovaných prípadov nezačleňujeme nezhody v interpretačnej línii kumulácie dovolacích dôvodov medzi Najvyšším súdom SR a Ústavným súdom SR, pretože predmetný problém považujeme za vyriešený následným rozhodnutím veľkého senátu, sp. zn. 1VCdo/1/2018.

²¹ *Znížený majetkový cenaz (§ 422 ods. 1 písm. b/ Civilného sporového poriadku) sa v spotrebiteľskom spore uplatní, ak dovolateľom je neúspešný spotrebiteľ.*

²² *Výlučné a izolované preferovanie úmyslu zákonodarcu bez náležitého zohľadnenia jazykového výkladu relevantného ustanovenia a prihliadnutia na charakter dovolacieho konania a jeho účel pri súčasnej absencii bližšej konkretizácie nerovného postavenia spotrebiteľa a dodávateľa v kontexte dovolacieho konania, ktoré by zvýšenú procesnú ochranu (uplatnenie majetkového cenzu vo výške dvojnásobku minimálnej mzdy) legitímne odôvodnilo, spôsobuje, že výklad relevantného ustanovenia § 422 ods. 1 písm. b) CSP, s ktorým sa najvyšší súd v napadnutom uznesení stotožnil, nie je ústavne konformný. Z uvedeného dôvodu má preferovanie zvýšenej procesnej ochrany spotrebiteľa pri prístupe k dovolaniu povahu neodôvodneného a paušálneho uplatňovania nadradeného postavenia slabšej strany, ktoré porušuje princíp rovnosti zbrani, resp. rovnosti strán v spore, keďže neodôvodnene stavia sťažovateľku ako dovolateľku do podstatne nevýhodnejšej pozície oproti druhej strane.*

²³ Obdobne potom aj rozhodnutie Ústavného súdu SR, sp. zn. II. ÚS 57/2020.

²⁴ Napr. Najvyšší súd SR v rozhodnutí, sp. zn. 8Cdo 81/2017.

²⁵ Predmetné bolo taktiež vyriešené rozhodnutím veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia NS SR, sp. zn. 1VObdo/2/2021.

Aj takýto názorový rozkol medzi najvyššími súdnymi autoritami, akými Ústavný súd Slovenskej republiky a Najvyšší súd Slovenskej republiky nepochybne sú, značným spôsobom narúša princíp právnej istoty ako element ustálenej rozhodovacej praxe. V týchto prípadoch reálne hrozí, že v dôsledku nejednoznačnosti sa strana sporu dostane do pozície loptičky v justičnom pingpongu.

Pri skúmaní vzájomného vzťahu rozhodovacej činnosti Ústavného súdu SR a Najvyššieho súdu SR môžeme hovoriť o kasačnej a precedenčnej (judikatórnej) záväznosti.

Rozhodnutie Ústavného súdu SR je priamo záväzné pre konkrétny senát Najvyššieho súdu SR len v súlade s ustanovením § 193 CSP, t. j. v rámci kasačného rozhodnutia Ústavného súdu SR. Ostatné rozhodnutia bez ohľadu na to, či ide o stanoviská, o rozhodnutia uverejnené v relevantných zbierkach, nemožno hovoriť o priamej záväznosti, ale len o požiadavke na zachovanie princípu právnej istoty pri jednotnej interpretácii totožných právnych otázok.²⁶

Z načrtnutého tiež vyplývajú možné modalities vzájomného vzťahu. Po načrtnutí predmetných modalít sa pokúsime následne vyhodnotiť, kedy a či vôbec by pri existencii rozkolu medzi názorovým prúdom Ústavného súdu SR a Najvyššieho súdu SR ho mohol odstrániť veľký senát a prispieť tak ku kreovaniu ustálenej rozhodovacej praxe.

Formulujeme teda nasledujúce situácie:

- a) Rozhodnutie dovolacieho súdu, ktoré riešilo konkrétnu právnu otázku (hmotnoprávnu alebo procesnú), bolo zrušené kasačným rozhodnutím Ústavného súdu SR, pričom nejde o takú právnu otázku, ktorá by znamenala odklon od doterajšej rozhodovacej praxe Najvyššieho súdu SR, alebo otázku, o ktorej by iné senáty Najvyššieho súdu rozhodovali rozdielne.
- b) Rozhodnutie dovolacieho súdu, ktoré riešilo konkrétnu právnu otázku (hmotnoprávnu alebo procesnú) bolo zrušené kasačným rozhodnutím Ústavného súdu SR, pričom Ústavný súd SR interpretoval vo svojom rozhodnutí právne záväzný názor, že právny výklad prezentovaný v zrušenom rozhodnutí nie je ústavne konformný (pričom tento názor zastávajú aj iné senáty Najvyššieho súdu SR), t. j. konkrétny senát Najvyššieho súdu SR sa má odkloniť od rozhodnutí (rozhodnutia) iných senátov (senátu) Najvyššieho súdu SR.²⁷ Táto situácia môže, pochopiteľne, konzumovať aj prípady, pri ktorých Ústavný súd SR zasiahne do už existujúceho rozporu v rozhodovacej praxi Najvyššieho súdu SR tak, že súdu uloží povinnosť prikloniť sa ku konkrétnemu z viacerých už formulovaných názorov.
- c) Rozhodnutie dovolacieho súdu, rieši konkrétnu právnu otázku (hmotnoprávnu alebo procesnú) pričom rozhodujúci senát Najvyššieho súdu SR má v dôsledku odklonu odvolacieho súdu od ustálenej rozhodovacej praxe Najvyššieho súdu SR s poukazom na existujúcu rozhodovaciu prax Ústavného súdu SR, ktorá dotknutú

²⁶ Napr. uznesenie Najvyššieho súdu SR z 31. októbra 2017, sp. zn. 6Cdo/129/2017, uznesenie Najvyššieho súdu SR zo 6. marca 2017, sp. zn. 3 Cdo 6/2017.

²⁷ Ústavný súd SR môže poukázať aj na skutočnosť, že rozhodovacia prax NS SR je roztrieštená, resp. rozdielna.

právnú otázku (hmotnoprávnú alebo procesnoprávnú) interpretuje odlišne, ako ju interpretujú niektoré senáty Najvyššieho súdu SR.²⁸

Situácia konštruovaná Ad a) nepochybne nebude spadať do kompetencie riešenia veľkého senátu, keďže tu nie je naplnený ani jeden z predpokladov formulovaných v § 48 ods. 1 CSP.

Naopak, riešenie situácie formulovanej Ad b) by malo byť bez ďalšieho jasné. Po kasačnom rozhodnutí Ústavného súdu SR, ktoré obsahuje formulovaný právny názor, ktorým je dovolací súd v ďalšom procese rozhodovania viazaný, musí tento dovolací senát vychádzať zo záväzného zákonného príkazu, a teda predložiť vec na rozhodnutie veľkému senátu. Zároveň platí, keďže veľký senát bude po postúpení veci rozhodovať ako súd dovolací, je aj preň záväzný právny názor vyslovený v kasačnom rozhodnutí Ústavného súdu SR.²⁹

Pri formulovaní predmetného názoru vychádzame z ustanovenia § 48 ods. 1 CSP, keď priamo dovolací senát, t. j. senát, ktorému vec napadla náhodným výberom na rozhodnutie o dovolaní deleguje, t. j. presúva svoje kompetencie na veľký senát, ktorý je z toho dôvodu povinný rozhodnúť o dovolaní tak, ako to predpokladajú ustanovenia § 446 až 450 CSP, t. j. aj procesne aj meritorne. Veľký senát teda môže napríklad dospieť k záveru, že dovolanie nie je prípustné. Preto ak platí ustanovenie § 193 CSP pre malý senát dovolacieho súdu, musí bez ďalšieho platiť aj pre veľký senát.

Možno preto sumarizovať, že týmto spôsobom veľký senát prispieva k zjednoteniu rozhodovacej línie medzi Ústavným súdom SR a Najvyšším súdom SR pri riešení konkrétnej právnej otázky, a zároveň sa daná názorová línia stane záväznou aj pre ostatné senáty Najvyššieho súdu SR v súlade s ustanovením § 48 ods. 3 CSP.

Najzložitejšia situácia nastáva v treťom Ad c) z formulovaných prípadov.

Naznačili sme totiž, že neexistuje žiadna priama záväznosť rozhodnutí (s výnimkou kasačných) Ústavného súdu SR vo vzťahu k Najvyššiemu súdu SR.

Absentuje, a to s poukazom na ustanovenie § 421 ods. 1 písm. a) CSP, priama cesta sudcovského aktivizmu³⁰, ak by sa vzhľadom na vedomosť o odlišnej rozhodovacej praxi Ústavného súdu SR Najvyšší súd SR domnieval, že je potrebné odkloniť sa od doterajšej rozhodovacej praxe Najvyššieho súdu SR.

Neexistuje žiadna konkrétne právna úprava záväznosti rozhodnutí Ústavného súdu SR (s výnimkou kasačných), a preto podľa stavu *de lege lata* nemožno hovoriť o ich precedenčnom účinku. Takéto rozhodnutia môžeme však nepochybne považovať za nástroj, resp. autoritatívny návod ústavnoprávnej interpretácie.³¹

V širšej miere preto nemôžeme zužovať napĺňanie tejto úlohy len smerom k činnosti Najvyššieho súdu SR. Nástroj ústavnoprávnej interpretácie by sa mal prejavovať aj

²⁸ Podľa § 393 ods. 3 CSP „Ak sa odvolací súd odkloní od ustálenej rozhodovacej praxe, odôvodnenie rozhodnutia obsahuje aj dôkladné odôvodnenie tohto odklonu.“

²⁹ Samozrejme, nemôžeme vylúčiť, že by neprišlo k situácii, keď by aj samotné formulované názory Ústavného súdu SR boli v zrejmom rozpore.

³⁰ K tomu porovnaj rozhodnutie veľkého senátu Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 1VCdo/1/2019.

³¹ K tomu porovnaj GILLIS, M. In KÜHN, Z., BOBEK, M., POLČÁK, R. a spol. *Judikatura a právni argumentace. Teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou*. Praha : Auditorium, 2006, s. 214.

v činnosti ostatných všeobecných súdov. Ak ide o činnosť odvolacích súdov, tu je daný priamy potenciál prostredníctvom ustanovenia § 393 ods. 3 CSP. Odvolací súd vnímajúc prítomnosť existujúceho rozporu medzi Najvyšším a Ústavným súdom SR môže sám iniciovať zjednocujúcu činnosť, a to náležitým odôvodnením svojho odklonu, ktorý bez pochybností zakladá cestu do veľkého senátu prostredníctvom prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP v spojení s § 48 ods. 1 CSP.

Po podanom dovolaní by postup konkrétneho senátu mal byť determinovaný samotnou úlohou Najvyššieho súdu SR, ktorou je v súlade s § 8 ods. 3 zákona o súdoch, a to povinnosťou dbať o jednotný výklad a jednotné používanie zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov s vlastnou rozhodovacou činnosťou.

Na rozdiel od alternatívy Ad 2 v tomto prípade veľký senát Najvyššieho súdu SR nebude viazaný názorom Ústavného súdu SR formulovaným v odôvodnení odklonu odvolacieho súdu, ale tento bude môcť podrobiť testu správnosti. Naopak, veľký senát bude môcť potvrdiť správnosť názorovej línie Najvyššieho súdu SR, resp. niektorých senátov Najvyššieho súdu SR, ktorá sa týmto spôsobom stane záväzná aj pre ostatné senáty (§ 48 ods. 3 CSP).

Toto potvrdzuje možnosť naplnenia ambície smerom k vytváraniu ustálenej rozhodovacej praxe nielen smerom dovnútra Najvyššieho súdu SR, ale aj vo vertikálnej línii medzi Najvyšším súdom SR a Ústavným súdom SR.

Po vykonanej analýze tu identifikujeme potenciál veľkého senátu pri formovaní ustálenej rozhodovacej praxe, ktorá je zároveň obsahovou náplňou princípu právnej istoty.

Záver

Na základe nami zvolených úvah, ktoré sme podrobili hlbšiemu rozboru, vytvára sa v závere priestor na overenie nami formulovanej hypotézy, či: „Veľký senát Najvyššieho súdu SR, prispieva výraznou mierou k tvorbe ustálenej rozhodovacej praxe, ktorá je determinantom princípu právnej istoty.“

Pokiaľ ide o vykonanú analýzu smerom dovnútra, t. j. smerom k vlastnej činnosti Najvyššieho súdu SR a napĺňaniu jeho úloh, môžeme konštatovať, že formulovanú hypotézu sa nám podarilo potvrdiť len čiastočne.

Dôvodom je prístup veľkého senátu občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu SR. Hlavnú prekážku vnímame v interpretácii ustanovenia § 48 ods. 1 CSP, ktorá v kontexte prezentovaného názoru veľkého senátu vlastne znamená, že dochádza k popieraniu legitímneho očakávania strán sporu a prikazuje rozhodovať o dovolaní v základnej formácii, t. j. rozhodnutím (bez hyperboly) s účinkami len ďalšieho dovolacieho rozhodnutia pridaného do množiny existujúcich (a odporujúcich si) dovolacích rozhodnutí o predmetnej otázke.³²

Na riešenie predmetného problému nie je potrebná, a už vôbec nie nevyhnutná, žiadna legislatívna zmena.

³² Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. I. ÚS 189/2021, obdobne aj MOLNÁR, P. Niekoľko poznámok k prípustnosti dovolania z dôvodu nesprávneho právne posúdenia veci. Košické dny súkromného práva III. *In Zborník z vedeckej konferencie Košické dny súkromného práva*, s. 279.

Postačuje prístup v zmysle Descartom naznačených úvah o premýšľajúcom rozume, a za zohľadnenia preferencie interpretácie v intenciách účelu zákona, pričom takýmto účelom by malo byť nepochybné „rovná sa“ medzi princípom právnej istoty a inštitútom veľkého senátu.

Uvedené potvrdzujú aj slová prof. Holländera: „*Pod pojmom účel v práve možno rozumieť normotvorcom požadovaný stav veci, ktorého dosiahnutie je sledované prostredníctvom právnej normy postulovaného ľudského správania.*“³³

Toto zodpovedá využitiu interpretačnej metódy s potrebou príkazu ústavne konformného výkladu jednoduchého práva, ktorá musí byť základnou interpretačnou metódou v systéme právneho štátu, čo musí nepochybné platiť aj pri aplikácii ustanovenia § 48 CSP.³⁴

Pokiaľ konštatujeme, že cesta k zlepšeniu by mala viesť cez racionálnu interpretáciu ustanovenia § 48 ods. 1 CSP, správnosť nami formulovaných úvah potvrdzuje podľa nášho názoru prístup veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia v rozhodnutí sp. zn. IVObd/1/2020, ako aj Ústavného súdu SR v rozhodnutí sp. zn. I. ÚS 189/2021. Dôvodom a účelom existencie inštitútu veľkého senátu bolo zjednocovať judikatúru dovolacieho súdu a zvyšovať tak právnu istotu účastníkov právnych vzťahov v konkrétnom dovolacom konaní. Z pohľadu najvyššieho súdu by tak zrejme bolo praktické, keby bol veľký senát určený len ako prevencia proti „novým prípadom rozkolu“. Pri tomto postu-

³³ HOLLÄNDER, P. *Filozofie práva*. Plzeň : Vydavateľstvá a nakladateľstvá Aleš Čenek, 2006, s. 82.

³⁴ Potrebu prioritizácie účelu právnej normy ako výkladového pravidla vo svojej rozhodovacej praxi opakovane preferuje aj Ústavný súd SR, keď konštatoval, že: „*Nemôže platiť absolútna viazanosť doslovným znením zákona, ale orgán aplikácie práva môže a musí sa od neho odchýliť pokiaľ to vyžaduje účel zákona, história jeho vzniku, systematická súvislosť alebo niektorý z ústavnoprávnych princípov.*“

Ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti uprednostňuje materiálne poňatie právneho štátu, ktoré spočíva okrem iného na interpretácii právnych predpisov z hľadiska ich účelu a zmyslu, pričom pri riešení (rozhodovaní) konkrétnych prípadov sa nesmie opomínať, že prijaté riešenie (rozhodnutie) musí byť akceptovateľné aj z hľadiska všeobecne ponímanej spravodlivosti (m. m. IV. ÚS 1/07, IV. ÚS 75/08, I. ÚS 57/07, I. ÚS 82/07, IV. ÚS 182/07). Základom interpretácie a aplikácie každej právnej normy v materiálnom právnom štáte je určenie účelu právnej úpravy, vymedzenie jej rozsahu a identifikácia jej obsahu (m. m. II. ÚS 171/05). Nevyhnutnou súčasťou rozhodovacej činnosti všeobecných súdov zahŕňajúcej aplikáciu abstraktných právnych noriem na konkrétne okolnosti individuálnych prípadov je zisťovanie obsahu a zmyslu právnej normy uplatňovaním jednotlivých metód právneho výkladu. Ide vždy o metodologický postup, v rámci ktorého nemá žiadna z výkladových metód absolútnu prednosť, pričom jednotlivé uplatnené metódy by sa mali navzájom dopĺňať a viesť k zrozumiteľnému a racionálne zdôvodnenému vysvetleniu textu právneho predpisu. Všeobecný súd pri svojom rozhodovaní nie je doslovným znením zákonného ustanovenia viazaný absolútne. Môže, dokonca sa musí od neho (od doslovného znenia právneho textu) odchýliť v prípade, ak to vyžaduje účel zákona, systematická súvislosť alebo požiadavka ústavou súladného výkladu zákonov a obdobných všeobecne záväzných právnych predpisov (čl. 152 ods. 4 ústavy). Samozrejme, i v týchto prípadoch sa musí vyvarovať svojvoľe (arbitrárnosti) a svoju interpretáciu právnej normy musí založiť na racionálnej argumentácii (m. m. III. ÚS 72/2010). V prípadoch nejasnosti alebo nezrozumiteľnosti znenia ustanovenia právneho predpisu alebo v prípade rozporu tohto znenia so zmyslom a účelom príslušného ustanovenia, o ktorého jednoznačnosti niet pochybnosti, možno uprednostniť výklad e ratione legis pred doslovným gramatickým (jazykovým) výkladom. Viazanosť štátnych orgánov v zmysle čl. 2 ods. 2 ústavy totiž neznamená vylučnú a bezpodmienečnú nevyhnutnosť doslovného gramatického výkladu aplikovaných zákonných ustanovení. Ustanovenie čl. 2 ods. 2 ústavy nepredstavuje iba viazanosť štátnych orgánov textom, ale aj zmyslom a účelom zákona (III. ÚS 341/07). Zhodne aj rozhodnutí I. ÚS 41/2020 uverejnenom aj v Zbierke rozhodnutí Ústavného súdu SR pod č. R18/2020.

pe by však „staré resty“ nejednotnosti judikatúry trvali ešte veľmi dlho a vo vzťahu k pretrvávajúcim rozporom by rekonštrukcia nepriniesla nič.³⁵ Negatívom tohto prístupu je predovšetkým skutočnosť, že sa naďalej predlžuje stav právnej neistoty účastníkov právnych vzťahov, v ktorých sú relevantným právne otázky, ohľadom ktorých vznikol rozkol v judikatúre pred 1. júlom 2016.

Práve racionálnu interpretáciu, ktorú podporujú aj názory vyslovené vo vyššie citovanom kasačnom rozhodnutí Najvyššieho súdu SR, považujeme za kľúčový nástroj odstránenia nami identifikovaných nedostatkov.

Navrátiac sa k nami formulovanej hypotéze, pri analýze možnosti veľkého senátu smerom k zjednocovaniu rozhodovacej praxe Najvyššieho súdu SR a Ústavného súdu SR, vnímame napĺňanie tohto potenciálu, t. j. môžeme konštatovať čiastočné potvrdenie nami formulovanej hypotézy.

V prípade priameho kasačného rozhodnutia Ústavného súdu SR existuje priamy zákonný príkaz pre ďalší procesný postup. Existencia vzniku odlišného názoru, ktorým je malý senát viazaný, podmieňuje povinnosť (nie možnosť) predložiť vec veľkému senátu. Názor vyslovený v zrušujúcom rozhodnutí, čo do vyriešenia relevantnej právnej otázky, je záväzný nielen pre malý senát, ale aj pre veľký senát, ktorý tu vystupuje ako súd dovolací, a preto ustanovenie § 193 CSP platí v tomto prípade aj pre veľký senát Najvyššieho súdu. Najširší potenciál smerom k vytváraniu ustálenej rozhodovacej praxe potom identifikujeme tak, že názor vyslovený v kasačnom rozhodnutí, sa nezúži len na malý senát, ale prostredníctvom aktivácie § 48 ods. 1 CSP malým senátom, po rozhodnutí veľkého senátu, bude rozhodnutie záväzné aj pre všetky ostatné senáty Najvyššieho súdu SR.

Nami formulované závery potvrdzuje aj samotná prax Najvyššieho súdu SR.

V jednom z prvých rozhodnutí veľkého senátu bol vyslovený záver o zákaze kumulácie dôvodov prípustnosti dovolania.³⁶ Na čo reagoval Ústavný súd SR, avšak nie v priamom inštančnom postupe (t. j. ústavnoprávnomu testu nebolo podrobené rozhodnutie sp. zn. 1 VCdo 2/2017), ktorý takýto výklad považoval za ústavne neakceptovateľný a porušujúci právo na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čo následne konštatoval vo viacerých rozhodnutiach.³⁷ Senát 6C Najvyššieho súdu SR sa v dôsledku vedomosti o existencii rozdielnej rozhodovacej praxe Najvyššieho súdu SR obrátil na veľký senát, ktorý prijal nové zjednocujúce rozhodnutie (uznesenie z 21. marca 2018 sp. zn. 1 VCdo 1/2018), kde vyslovil, že kumulácia dovolacích dôvodov podľa § 420 CSP a § 421 CSP je prípustná.³⁸

³⁵ Porovnaj aj MOLNÁR, P. Niekoľko poznámok k prípustnosti dovolania z dôvodu nesprávneho právne posúdenia veci. Košické dni súkromného práva III. In *Zborník z vedeckej konferencie Košické dni súkromného práva*, s. 279.

³⁶ Uznesenie z 19. apríla 2017, sp. zn. 1 VCdo 2/2017.

³⁷ Uznesenie ÚS SR, sp. zn. PLz. ÚS 1/2018-22 z 25. 4. 2018; nález ÚS SR, sp. zn. I. ÚS 643/2017 z 16. 5. 2018.

³⁸ Pre úplnosť poznamenávame, že takýto postup sa nevyhol ani kritike, keď nesúhlas s takýmto postupom vyslovil v disente súčasný predseda Najvyššieho súdu SR JUDr. Ján Šikuta, ktorý akcentoval najmä to, že neprišlo k zmene rozhodujúcich okolností pre takúto zmenu, ktoré by mohla determinovať napríklad novelizácia zákona a pod.

Uvedený potenciál je však aj širší, avšak podmienený viacerými premennými, a preto sme sformulovali záver len o čiastočnom potvrdení nami formulovanej hypotézy, pokiaľ ide o tvorbu ustálenej rozhodovacej praxe Najvyššieho a Ústavného súdu SR.

Vzhľadom na súčasné znenie ustanovenia § 421 CSP v spojení s § 48 CSP je vylúčený sudcovský aktivizmus smerom k vytváraniu ustálenej rozhodovacej praxe Najvyššieho súdu SR a Ústavného súdu SR.

Natíska sa preto otázka, či by v tomto smere nebola nevyhnutná legislatívna zmena smerom k výslovnej úprave, aby konkrétny senát Najvyššieho súdu SR predložil do veľkého senátu riešenie právnej otázky, ak sám dospeje k záveru, že by sa mal odkloniť od doterajšej rozhodovacej praxe Najvyššieho súdu SR.³⁹

Cesta legislatívnej zmeny by bola nepochybne tou ľahšou cestou na vyriešenie existujúceho problému, najmä ak vychádzame z ústavného príkazu, že orgány verejnej moci môžu robiť len to, čo je zákonom dovolené. Naozaj však neexistuje iná možnosť, ako prekonať uvedenú medzeru zákona.

Neexistuje iné riešenie vnímaného problému?

Dovolíme si opätovne aktivovať ideu premýšľajúceho rozumu. Požiadavka rozhodovať s ustálenou rozhodovacou praxou, a teda požiadavka právnej istoty, sa vzťahuje nielen na Ústavný súd SR a Najvyšší súd SR.

V intenciách § 393 ods. 3 CSP môže aktivita zjednotenia a tvorby ustálenej rozhodovacej praxe vychádzať zo samotnej iniciatívy odvolacieho súdu. Ten sa pri vedomosti o existencii rozdielnej rozhodovacej praxe pri podrobnom odôvodnení odklonu môže prikloniť k niektorému z odlišných názorov, čo priamo zakladá podmienku prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, a pokiaľ sa s takto formulovaným odklonom stotožní aj malý senát Najvyššieho súdu SR, potom aj s poukazom na ustanovenie § 48 ods. 1 CSP aj cestu do veľkého senátu.

Pri oboch formulovaných navrhovaných riešeniach je nezanedbateľná úloha Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorý „*ex lege sleduje a vyhodnocuje právoplatné rozhodnutia súdov v občianskom súdnom konaní a na ich základe, v záujme jednotného rozhodovania súdov, zaujíma stanoviská k ich rozhodovacej činnosti vo veciach určitého druhu alebo charakteru, a tak predurčuje ich následný postup aj v iných obdobných veciach.*“⁴⁰

Najvyšší súd SR by mal na potrebu tohto postupu nazerať aj cez interpretáciu princípu právnej istoty Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý potvrdzuje, že najvyšší súd ako zjednocovateľ rozdielnych právnych názorov nesmie byť sám zdrojom trvalých a rozdielnych inkonzistencií.⁴¹

Opätovne preto zdôrazňujeme prístup premýšľajúceho rozumu s konotátom princípu právnej istoty a úlohy súdu, ako právo-ochranného orgánu. S výnimkou kasačnej zá-

³⁹ Najvyšší súd SR vo svojej rozhodovacej praxi sám negoval možnosť extenzívneho výkladu ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) CSP. K tomu porovnaj rozhodnutie veľkého senátu Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 1VCdo/1/2019.

⁴⁰ Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 1 Cdo 185/2006 z 1. októbra 2013.

⁴¹ Beian v. Rumunsko, Baranowski v. Poľsko.

vážnosti povinnosť rešpektovať interpretovaný názor, či už Ústavným súdom SR, tak aj inými senátmi, totiž koreluje „len“ požiadavke princípu právnej istoty (bez priamej sankcie pre toho, kto uvedené nerešpektuje v oblasti praktických právnych vzťahov a dosahov), pre účastníka právneho vzťahu to môže mať priamy následok v podobe poskytnutia ochrany práv, resp. že sa pri identifikovaní konkrétnych právno-ochranných prostriedkov stratí v labyrinte nejednotnosti ich aplikácie jednotlivými súdnymi orgánmi.

Princíp predvídateľnosti rozhodovania a rozhodnutia znamená, že účastníci právnych vzťahov môžu legitímne očakávať, že štátne orgány budú v skutkovo a právne porovnateľných prípadoch rozhodovať rovnako. Iba takýto postup rešpektuje právnu istotu a jeho dôsledné dodržiavanie sa významne pozitívne prejavuje aj v rámci celkového nazerania spoločnosti na význam a úlohu práva.⁴²

Bolo by azda veľmi trúfalé označiť súčasnú rozhodovaciu prax za Minotaura, rovnako, ako by bolo trúfalé pomenovať veľký senát Najvyššieho súdu SR Théseom. Vrátiac sa však k myšlienkam Descarta, je nespochybniteľné, že veľký senát Najvyššieho súdu SR je schopný svoj potenciál využiť aplikujúc ideu premýšľajúceho rozumu.

Týmto spôsobom samotný veľký senát potvrdí, že jeho konštruovanie nie je bezdôvodné, naopak, veľký senát môže pri rozhodovaní zúročiť názory a znalosti viacerých sudcov a zároveň zastúpením väčšieho počtu sudcov reprezentovať názor väčšej časti súdu, než je len jeden „obyčajný“ trojčlenný či päťčlenný senát, a zabezpečiť určitú kontinuitu a stabilitu v rozhodovaní celého súdu, čo bez pátosu napĺňa kreovanie ustálenej rozhodovacej praxe, a môže tým posilniť princíp právnej istoty, ktorý v oblasti slovenského justičného prostredia tak dlhodobo absentuje.

Literatúra

- HOLLÄNDER, P. *Príběhy právních pojmů*. Praha : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017
- HOLLÄNDER, P. *Filozofie práva*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006
- IVANKO, D. *Princíp právnej istoty v navrhovanom Civilnom sporovom poriadku*. Princípy v práve. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Bratislava : Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva, SAP, 2015
- KADLEC, O. *Role veľkých senátů v rozhodovaní vrcholných soudů České republiky*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2019
- KÜHN, Z. *Konzistence judikatury jako problém právní kultury*. Praha : Eurolex, Bohemia, 2006
- KÜHN, Z., BOBEK, M., POLČÁK, R. a spol. *Judikatura a právní argumentace. Teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou*. Praha : Auditorium, 2006
- LYSINA, R. Právo na spravodlivý proces alebo právna istota? Zrážka ústavných princípov vo svetle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. *Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae*. Tomus XL, 1/2021
- MATEJOVÁ, J. Problematická pôsobnosť veľkého senátu Najvyššieho súdu SR. In. *Bulletin Slovenskej advokácie*. 2020, č. 6
- MOLNÁR, P. Niekoľko poznámok k prípustnosti dovolania z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci. *Zborník z vedeckej konferencie Košické dni súkromného práva III*.
- MORAVČÍKOVÁ, A. Judikatura a pojem ustálená rozhodovacia prax. In *Bulletin slovenskej advokácie*. 2016, č. 10

⁴² K tomu porovnaj nález Ústavného súdu SR, sp. zn. III. ÚS 289/2017.

SEDLAČKO, F. Problematická pôsobnosť veľkého senátu Najvyššieho súdu SR. In *Bulletin Slovenskej advokácie*. 2020, č. 6
ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J. TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Civilný sporový poriadok*. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2016

Použitá rozhodnutia

Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. PL. ÚS 36/1995
Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. IV. ÚS 265/2009
Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. III. ÚS 179/2013
Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. I. ÚS 87/1993
Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. PL. ÚS 16/1995
Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. II. ÚS 80/199
Nález Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 51/2020
Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. III. ÚS 438/2018
Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. I. ÚS 189/2021
Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. II. ÚS 57/2020
Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. III. ÚS 289/2017
Uznesenie ÚS SR, sp. zn. PLz. ÚS 1/2018-22
Nález ÚS SR, sp. zn. I. ÚS 643/2017
Nález ÚS SR, sp. zn. I. ÚS 189/2021
Rozhodnutie NS SR, sp. zn. 8Cdo 81/2017
Rozhodnutie NS SR, sp. zn. 8Cdo/54/2018
Uznesenie NS SR, sp. zn. 6 Cdo/129/2017
Uznesenie NS SR, sp. zn. 3 Cdo 6/2017
Rozhodnutie Veľkého senátu Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 1VCdo/5/2019
Rozhodnutie NS SR, sp. zn. 1 Cdo 185/2006
Beian v. Rumunsko, Baranowski v. Poľsko